

Deimantas BRAZIULIS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

Kunigo tapatybės krizė šiuolaikinėje Katalikų Bažnyčioje: tarp pašaukimo ir profesinės savivokos

THE CRISIS OF PRIESTLY IDENTITY IN THE CONTEMPORARY CATHOLIC CHURCH: BETWEEN VOCATION AND PROFESSIONAL SELF-UNDERSTANDING

SANTRAUKA. Straipsnyje analizuojama kunigo tapatybės krizė šiuolaikinėje Katalikų Bažnyčioje, ypatingą dėmesį skiriant įtampai tarp sakramentinio pašaukimo ir profesinės savivokos. Šiame tyrime tapatybės krizė apibrėžiama kaip kunigo sakramentinės tapatybės ir savivokos krizė šiuolaikinėje pastoracinėje praktikoje. Tyrimo tikslas – teoriškai išanalizuoti šios krizės raišką, ją lemiančius veiksnius ir pasekmes kunigo tarnystei bei gerovei. Straipsnyje taikomi Bažnyčios dokumentų ir mokslinės literatūros analizės, lyginamosios analizės ir sintezės metodai; sociologinių ir psichologinių tyrimų duomenys naudojami kaip antrinis analitinis kontekstas. Analizė rodo, kad ši krizė reiškiasi vidiniu neapibrėžtumu, vaidmens dviprasmybe, klerikalizmo apraiškomis, pertekliniais instituciniais ir bendruomeniniais lūkesčiais. Profesionalizacija savaime nėra neigiamas reiškinys, tačiau ji tampa problemiška tuomet, kai profesinė logika nustelbia kunigo sakramentinę tapatybę ir pastoracinę meilę. Tyrimas atskleidžia, kad tvari kunigo tarnystė reikalauja aiškios prioritetų tvarkos, realistiškų darbo ir poilsio ribų, dalijimosi atsakomybe ir komandinės pastoracijos. Straipsnyje daroma išvada, kad integruotas ir sinodinis atsakas, grindžiamas Eucharistijos centru, *communio* logika, nuolatine integralia formacija ir lygiavėrių bendradarbiavimu su pasauliečiais bei kitais Bažnyčios tarnais, stiprina kunigo sakramentinę tapatybę ir mažina klerikalizmo rizikas.

SUMMARY. The article analyzes the crisis of priestly identity in the contemporary Catholic Church, with particular attention to the tension between sacramental vocation and professional self-understanding. In

this study, the crisis is understood as a crisis of the priest's sacramental identity and self-understanding in contemporary pastoral practice. The aim of the study is to offer a theoretical analysis of the manifestations of this crisis, the factors that intensify it, and its consequences for priestly ministry and well-being. The article employs the analysis of Church documents and scholarly literature, comparative analysis, and synthesis; sociological and psychological research findings are used as a secondary analytical context. The analysis shows that this crisis is manifested in inner confusion, role ambiguity, manifestations of clericalism, and excessive institutional and communal expectations. Professionalization is not negative in itself; it becomes problematic when professional logic begins to overshadow the priest's sacramental identity and pastoral charity. The study suggests that sustainable priestly ministry requires a clear hierarchy of priorities, realistic boundaries between work and rest, shared responsibility, and team-based pastoral practice. The article concludes that an integrated and synodal response, grounded in the Eucharistic center, the logic of *communio*, ongoing integral formation, and mature collaboration with laypeople and other ministers in the Church, can strengthen the priest's sacramental identity and reduce the risks of clericalism.

RAKTAŽODŽIAI: kunigo tapatybė, sakramentinis pašaukimas, profesinė savivoka, klerikalizmas, pastoracinė meilė.

KEYWORDS: priestly identity, sacramental vocation, professional self-understanding, clericalism, pastoral charity.

Įvadas

Pastarųjų dešimtmečių ekleziologiniuose ir pastoraciniuose debatuose dažnai keliamas kunigo tapatybės klausimas: ar kunigo savivoka pirmiausia kyla iš sakramentinio pašaukimo, ar vis dažniau formuojama remiantis profesine savivoka, grindžiama vadybiniais ir efektyvumo kriterijais. Ši įtampa turi pasekmių tiek teologinei kunigystės sampratai, tiek kasdieniui pastoracinei praktikai, kunigų gerovei ir bendruomenių gyvybingumui¹. Įtaką daro keli susiję procesai: sekuliarizacija ir pasaulietinės dvasinio gyvenimo formos, profesionalizacija ir su ja sietinos vaidmens dviprasmybės², klerikalizmo kultūra bei jos istorinės ir regioninės variacijos, taip pat ilgesnio laikotarpio pašaukimų tendencijos ir išėjimo iš kunigystės patirtys³.

Šiame straipsnyje sąvoka *kunigo tapatybės krizė* apibrėžiama kunigo sakramentinės tapatybės ir jo savivokos krizė šiuolaikinėje pastoracinėje praktikoje. Teologinėje plotmėje įtampa tarp *pašaukimo* ir *profesinės savivokos* skatina iš naujo apmąstyti sakramentinės tarnystės prigimtį, jos santykį su Dievo tautos dalyvavimu ir karališkąją kunigystę, ypač atsižvelgiant į naujausią Bažnyčios mokymą ir fundamentalias kunigystės teologijos refleksijas⁴. Šiame kontekste taip pat remiamasi 2021–2024 m.

¹ Thomas J. McGovern, *Priestly identity: A Study in the theology of priesthood* (Eugene: Wipf and Stock, 2010), 47.

² Miguel Ruiz-Prada ir kt., „Occupational stress and catholic priests: A scoping review of the literature“, *Journal of Religion and Health* 60, Nr. 6 (2021): 3809, <http://doi.org/10.1007/s10943-021-01352-0>.

³ Simon Cuff, *Priesthood for all believers: Clericalism and how to avoid it* (London: SCM Press, 2022), 12–13.

⁴ Marc Ouellet, red., *A Fundamental Theology of the Priesthood: Proceedings of the Symposium Sponsored by the Center for Research and Anthropology of Vocations* (New York: Paulist Press, 2023), 23.

vykusio Vyskupų sinodo „Dėl sinodinės Bažnyčios: bendrystė, dalyvavimas, misija“ baigiamajame dokumente pabrėžiamais tarpusavio klausymosi, bendro Dievo valios atpažinimo ir bendros atsakomybės už Bažnyčios misiją principais⁵. Pastoracinėje ir žmogiškojoje dimensijose ryškėja rizikos veiksniai – profesinis dviprasmiškumas, organizaciniai lūkesčiai, psichologinis krūvis ir perdegimo grėsmė⁶, kurią gali sustiprinti krizės metu kintanti dvasininkų sveikatos būklė⁷. Naujesni socialiniai tyrimai rodo, kad darbo stresoriai kunigų gyvenime veikia ne tik jų psichologinę savijautą, bet ir pašaukimo išgyvenimo kokybę, o artimas santykis su Eucharistija gali veikti kaip svarbus kunigo gerovę ir ištvermę stiprinantis veiksnys⁸. Žvelgiant iš formacijos ir pašaukimų ugdymo perspektyvos, iškyla poreikis peržiūrėti atrankos, palydėjimo ir mokymo modelius, kad sakramentinė tapatybė būtų ugdoma kartu su žmogiškąja branda ir pastoracine kompetencija. Šį kontekstą papildė teminiai pjūviai – diskusijos apie celibatą, vedusiųjų kunigystę ar alternatyvius tarnystės modelius⁹, o retrospektyvus žvilgsnis į karjeros perėjimus bei tapatybės kūrimo darbą padeda aiškiau suprasti, kaip įvairios tradicijos derina pašaukimą ir profesinį vaidmenį¹⁰.

Tyrimo naujumas ir aktualumas grindžiamas trijų diskursų sankirta: a) ekleziologinio – analizuojama teologinės kunigystės sampratos raida po Vatikano II Susirinkimo, remiantis J. Hillo įžvalgomis apie *Magisteriumo* evoliuciją¹¹, naujausiomis sinodinėmis refleksijomis ir fundamentaliosios kunigystės teologijos plėtojimu, kurią reprezentuoja M. Ouellet darbai¹², taip pat šiuolaikiniais sociokultūriniais pokyčiais, analizuojamais naujausiuose B. Vaidyanathano tyrimuose¹³; b) socialinio-psichologinio – remiamasi empiriniais tyrimais apie dvasininkų emocinę būseną ir veiksnius, padedančius jiems išlaikyti vidinę pusiausvyrą¹⁴; analizuojama kunigų patiriamo

⁵ Vyskupų sinodo XVI eilinė generalinė asamblėja, „Dėl sinodinės Bažnyčios: bendrystė, dalyvavimas, misija. Baigiamasis dokumentas“, Sinodas.katalikai, 2024 m. spalio 26 d., 8; 30, <https://sinodas.katalikai.lt/sesija2024/baigiamasis-dokumentas>.

⁶ Michael Kostick ir kt., „Predictors of occupational distress of catholic priests on the eastern seaboard of the United States“, *Pastoral Psychology* (2024), <http://doi.org/10.1007/s11089-024-01128-9>.

⁷ Stephen J. Rossetti, *Priesthood in a Time of Crisis: A New Study of the Psychological and Spiritual Health of Priests* (Notre Dame, IN: Ave Maria Press, 2023), 18.

⁸ Laura Upenieks, „Occupational Stressors and Flourishing among Roman Catholic Priests: The Eucharist as the ‘Source and Summit’“, *Review of Religious Research* 66, Nr. 4 (2024), 308, <http://doi.org/10.1177/0034673X241255058>.

⁹ Victor O. Ballano, „Celibacy, priest shortage, and married priesthood: A Sociological Analysis“, iš *In defense of married priesthood: A sociotheological investigation of catholic clerical celibacy* (London and New York: Routledge, 2023), 175, <http://doi.org/10.4324/b23369-10>.

¹⁰ James Randall ir Stephen Procter, „Vocation, Identity Work and Reflexivity: Career Transitions of Former Priests and Seminarians“, *Journal of Change Management* 24, Nr. 2 (2024), 125, <http://doi.org/10.1080/14697017.2023.2294804>.

¹¹ John Hill, „Recent church teaching on priestly identity: Part 1“, *Australasian Catholic Record* 82, Nr. 2 (2005), 145.

¹² Ouellet, *A Fundamental Theology of the Priesthood*, 22.

¹³ Brandon Vaidyanathan, „Introduction to the Special Issue: The Catholic Priesthood in Times of Change“, *Review of Religious Research* 66, Nr. 4 (2024), 298, <http://doi.org/10.1177/0034673X241288805>.

¹⁴ Rossetti, *Priesthood in a Time of Crisis*, 18.

profesinio distreso prigimtis ir jį prognozuojantys veiksniai¹⁵, taip pat gilinamasi, kaip dvasininkai perkuria savo tapatybę ir vertina nueitą kelią keisdami veiklos kryptį¹⁶; c) formacijos ir pašaukimų ugdymo – nagrinėjama integralios ir nuolatinės formacijos reikšmė kunigo sakramentinės tapatybės suvokimui ir išgyvenimui, žmogiškajai brandai ir pastoracinei tarnystei¹⁷; taip pat aptariama dvasinio palydėjimo ir broliškos paramos svarba stiprinant kunigo ištikimybę pašaukimui ir gebėjimą reaguoti į pastoracinius iššūkius¹⁸. Straipsnis pirmiausia grindžiamas teologine-pastoracine analize, o sociologiniai ir psichologiniai tyrimai čia naudojami kaip antrinis kontekstas, padedantis aprašyti kunigo tapatybės krizės raišką, bet nepakeičiantis teologinio argumento. Tokia integruota perspektyva leidžia ne tik diagnozuoti tapatybės krizės reiškinių, bet ir nubrėžti moksliskai pagrįstas gaires pastoraciniam atsinaujinimui.

Tyrimo objektas – kunigo tapatybės krizės raiška šiuolaikinėje Katalikų Bažnyčioje.

Tyrimo tikslas – teoriškai išanalizuoti, kaip šiuolaikinėje Katalikų Bažnyčioje reiškiasi kunigo tapatybės krizė, kokie veiksniai ją didina ir kokias pastoracines bei formacines gaires, atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, galima suformuluoti.

Tyrimo uždaviniai: 1) glaustai nusakyti kunigo sakramentinės tapatybės teologinius kriterijus ir pagal juos aptarti sakramentinės tarnystės bei profesinės savivokos santykį; 2) išanalizuoti kunigo tapatybės krizės dinamiką: vidinį neapibrėžtumą, vaidmenų dviprasmybę ir klerikalizmo formas remiantis kunigų bei tikinčiųjų patirtimis; 3) įvertinti kunigui keliamus lūkesčius ir realias žmogiškąsias bei emocines galimybes, suformuluoti ribų ir komandinės pastoracijos kriterijus; 4) atsižvelgiant į sinodinį procesą, pasiūlyti pastoracines ir formacines gaires sakramentinei tapatybei stiprinti ir klerikalizmo rizikoms mažinti.

Tyrimo metodai. Straipsnyje taikomi Bažnyčios dokumentų ir mokslinės literatūros analizės, lyginamosios analizės ir sintezės metodai. Empirinių tyrimų duomenys naudojami kaip antrinis analitinis kontekstas.

1. Kunigo tapatybės krizė: vidinis neapibrėžtumas ir klerikalizmo apraiškos

Kunigo sakramentinės tapatybės krizė gali būti suprantama kaip savivokos neapibrėžtumas, kai kunigo tarnystėje vis labiau ryškėja įtampa tarp sakramentinės tarnystės ir *profesinio* vaidmens, kurį stiprina organizaciniai lūkesčiai, vadybiniai rodikliai ir kultūrinis spaudimas. Todėl problema susijusi ne tik su darbo krūviu ar nuovargiu, bet ir

¹⁵ Ruiz-Prada, *Occupational stress and catholic priests*, 3809.

¹⁶ Randall ir Procter, „Vocation, Identity Work and Reflexivity“, 125.

¹⁷ Jonas Paulius II, „Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Pastores dabo vobis* dėl kunigų ugdymo šiuolaikiniame pasaulyje“, EIS.katalikai, 1992 m. kovo 25 d., 70–72, https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/ap-paraginimai/1992-03-25_pastores-dabo-vobis.

¹⁸ Ibid., 81.

su gilesniu klausimu apie kunigo tarnystės esmę: kas aš esu kaip kunigas – sakramentinio supanašėjimo su Kristumi ženklas ir dvasinis tėvas, ar veikiau *pareigybės* atlikėjas?

Empiriniai tyrimai rodo, kad vaidmens neapibrėžtumas ir socialinė izoliacija yra tiesiogiai susiję su dvasininkų patiriamu stresu¹⁹, o institucinės krizės kontekstas dar labiau gilina perdegimo riziką ir mažina pastoracinį vaisingumą²⁰. Šią tapatybės eroziją dar labiau skatina per dideli lūkesčiai ir kontrolės praradimo jausmas šiuolaikinėmis klerikalizmo kaitos sąlygomis²¹. Naujesniuose tyrimuose taip pat aptariama kunigų tarpusavio paramos ir patyrusių kunigų pagalbos pradedantiesiems galima reikšmė mažinant profesinį distresą²².

Vaidmens dviprasmybę šiuolaikinėje Bažnyčioje taip pat gilina paramos tinklų stoka ir kintančios kunigystės vizijos²³. Pavyzdžiui, JAV rytinės pakrantės empiriniai duomenys rodo, kad profesinio distreso rizika gali būti didesnė tarp trumpiau kunigo tarnystę einančių kunigų, o gyvenimas kelių kunigų bendruomenėje gali būti apsauginis veiksnys²⁴. Filosofinėje ir teologinėje literatūroje įspėjama, kad vadovaujantis vien *profesinės* tapatybės logika – net ir siekiant didesnio efektyvumo – galima nutraukti ryšį su sakramentiniu identitetu²⁵. Tai ypač pavojinga, kai dvasinis pašaukimas vertinamas pagal sekuliarios darbo aplinkos kriterijus, kur sėkmė matuojama ne sakramentine būtimi, o funkciniais pasiekimais²⁶.

Jei profesionalumas nebetarnauja sakramentinei kunigo tapatybei, jis gali tapti jos pakaitalu – tai prieštarautų klasikinei teologinei kunigystės sampratai²⁷. Profesionalumui nustelbiant sakramentinės tarnystės esmę, Eucharistijos centras ir tarnystė bendrystėje (*communio*) užleidžia vietą veiklos metrikoms bei projekto valdymui. Tai didina vidinį susidvejinimą tarp sakramentinės kunigo prigimties, kurią pabrėžia Bažnyčios mokymas²⁸, ir institucinės aplinkos lūkesčių, orientuotų ne tiek į dvasinę tėvystę, kiek į vadybinį efektyvumą²⁹.

Šiame straipsnyje klerikalizmas suprantamas kaip laikysena, kai dvasininko statusas ir valdžia tampa svarbesni už tarnavimą Dievo tautai, atskaitomybę bendruomenei

¹⁹ Ruiz-Prada ir kt., *Occupational stress and catholic priests*, 3858.

²⁰ Rossetti, *Priesthood in a Time of Crisis*, 23.

²¹ Vaidyanathan, „Introduction to the Special Issue“, 300.

²² Kostick ir kt., „Predictors of Occupational Distress...“, 12.

²³ Dean R. Hoge ir Jacqueline E. Wenger, *Evolving Visions of the Priesthood: Changes from Vatican II to the Now* (Collegeville: Liturgical Press, 2003), 57.

²⁴ Kostick ir kt., „Predictors of Occupational Distress...“, 9–10.

²⁵ Sarah Bacaller, „Hegel and Vocation: Beyond a Sacred–Secular Divide“, iš *Transforming Vocation: Connecting Theology, Church, and the Workplace for a Flourishing World*, ed. David Benson, Kara Martin, and Andrew Sloane (Eugene, OR: Wipf and Stock Publishers, 2021), 207.

²⁶ James Aaron Brown, „The Royal Priesthood in the Secular Workplace: A Phenomenological Study of N.T. Wright's Renewed Human Vocation“, *Journal of Biblical Perspectives in Leadership* 12, Nr. 2 (2022): 121.

²⁷ McGovern, *Priestly Identity*, 79.

²⁸ Vatikano II Susirinkimas, „*Presbyterorum Ordinis*: dekretas apie kunigų tarnystę ir gyvenimą“, iš Vatikano II Susirinkimo dokumentai (Vilnius: Aidai, 2001), 2.

²⁹ Jonas Paulius II, „*Pastores dabo vobis*“, 43.

ir kitų tikinčiųjų dalyvavimą Bažnyčios gyvenime. Tokią laikyseną gali palaikyti tiek dvasininkai, tiek pasauliečiai³⁰. Šiame kontekste klerikalizmas pasireiškia dvejopai. Kunigų lygmeniu jis gali reikšti hierarchinės galios pervertinimą bei „sakralizuotą“ atstumą nuo Dievo tautos³¹, taip pat savisaugos mechanizmus, kurie silpnina atskaitomybę ir didina bendruomenės nepasitikėjimą³². Istoriskai klerikalizmo formavimuisi įtakos turėjo rigorizmo kultūra – polinkis saugoti statusą, identitetą ir ribas, naudojant griežtas, kartais redukuotas moralines ar disciplinines schemas, o ne per eucharistinę bendrystę³³. Šiuolaikinės Bažnyčios mokymas perspėja, kad tokia laikysena galiausiai iškreipia tarnystės prasmę, nes tapatybė pradedama saugoti atsiribojant nuo kitų, užuot ją išreiškus pasiaukojančia dvasine tėvyste³⁴. Regioniniai skirtumai (pvz., Lotynų Amerikos) rodo, kad klerikalizmo raiška priklauso nuo vietinės kultūros – ji siejasi su socialine tėkme, lyčių vaidmenimis, galios struktūromis³⁵, todėl klerikalizmo problemos negalima spręsti vien universalios disciplinos priemonėmis. Bažnyčios mokymas ir pastoracinė tradicija siūlo atsvarą šioms tendencijoms: eucharistinę tarnystės logiką, kolegialumą bei sinodinę laikyseną³⁶. Dvasinė tėvystė šiame kontekste suprantama kaip santykiu grindžiamas autoritetas – būtis „su“ ir „už“ Dievo tautą³⁷. Šis autoritetas kyla ne iš funkcinio efektyvumo, bet iš sakramentinio ryšio su Kristumi³⁸, kuris išreiškiamas bendruomeniniu eucharistiniu atgimimu³⁹. Teologinėje ir pastoracinėje analizėje pabrėžiama, kad klerikalizmas yra ne individualių nuostatų suma, bet sisteminė laikysena, palaikoma institucinių praktikų⁴⁰. Kai organizacinė kultūra labiau skatina kontrolę, o ne palydėjimą, klerikalizmo logika gali tapti savaiminiu elgesio modeliu net ir geros valios dvasininkams⁴¹.

³⁰ Vyskupų sinodo XVI eilinė generalinė asamblėja, „Dėl sinodinės Bažnyčios“, 74; 98.

³¹ Adam Jaszcz, „Klerikalizmas jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego“, *Teologia i Czwłowiek* 67, Nr. 3 (2024): 9, <http://doi.org/10.12775/TiCz.2024.017>.

³² Christopher J. Lane, „Rigorism and clericalism in the vocational discernment culture of the nineteenth-century Catholic revival“, *The Catholic Historical Review* 109, Nr. 4 (2023): 659, <http://doi.org/10.1353/cat.2023.a914142>.

³³ Ibid.

³⁴ Hill, „Recent church teaching on priestly identity“, 147.

³⁵ Véronique Lecaros, „Clericalism in its Latin-American Variant“, iš *Abuse in the Latin American Church: An Evolving Crisis at the Core of Catholicism*, ed. Véronique Lecaros and Ana Lourdes Suárez (London: Routledge, 2024), 91.

³⁶ Jonas Paulius II, „*Pastores dabo vobis*“, 43.

³⁷ Anthony Isacco ir David G. Songy, „Spiritual Fatherhood of Catholic Priests: Conceptualization and Practical Applications“, *Spirituality in Clinical Practice* 9, Nr. 2 (2022): 115, <http://doi.org/10.1037/scp0000293>.

³⁸ Benediktas XVI, „Popiežiaus Benedikto XVI parengtas, bet nepasakytas kreipimasis per susitikimą su Bavarijos kunigais ir nuolatiniais diakonais Freisingo katedroje“, *Bažnyčios žinios* 19 (2006): 6–7, https://www.baznycioszinios.lt/old/bz0619/bzinius_2006-19.pdf.

³⁹ Michael Brummond, „Forming a Priestly People for a Eucharistic Revival“, *Antiphon: A Journal for Liturgical Renewal* 28, Nr. 2 (2024): 157, <http://doi.org/10.1353/atp.2024.a934120>.

⁴⁰ Paul Collins, *Beyond Priests: The Future of Ministry in the Catholic Church* (Lanham, MD: Sheed & Ward, 2025), 49.

⁴¹ Cuff, *Priesthood for all believers*, 91.

Ne mažiau svarbu aptarti klerikalizmą ir iš tikinčiųjų perspektyvos. Čia jis reiškiasi „dvasinių paslaugų“ vartojimu bei per dideliu lūkesčiu, kad kunigas prisiims visą atsakomybę už bendruomenės gyvenimą⁴². Istoriskai susiformavusi atskirtis tarp *mokančios* ir *klausančios* Bažnyčios lėmė pasyvią stebėtojų laikyseną, kai pasauliečiai vengia savo prigimtinio dalyvavimo Bažnyčios misijoje⁴³. Tokia situacija trukdo kurti organišką bendrystės modelį, pagal kurį pasauliečiai yra ne pagalbininkai, bet aktyvūs Bažnyčios misijos dalyviai, išlaikantys sveiką ribą tarp sakramentinės tarnystės ir pasaulietinės atsakomybės⁴⁴.

Tikinčiųjų lūkesčiai, kad kunigas prisiims visą atsakomybę už bendruomenės gyvenimą, neretai per daug apkrauna kunigus, didina vaidmens dviprasmybę ir skatina funkcinį santykį su tarnyste (svarbu tik tai, ką darai, kokias paslaugas teiki). Tai ypač ryšku sekularioje aplinkoje, kurioje religiniai ženklai vertinami pagal paslaugų rinkos logiką, o kunigo vaidmuo siejamas ne su jo sakramentine būtimi, bet su profesiniu efektyvumu⁴⁵. Į šį iššūkį galima atsakyti ne atsiribojant nuo sekularios tikrovės, bet iš naujo atrandant specifinį diecezinio kunigo dvasingumą, leidžiantį šventinti kasdienybę ir nepasiduoti grynai funkcionalizmui⁴⁶. Įvairių regionų tradicijos rodo, kaip bendruomeniniai ryšiai gali mažinti šią įtampą. Pavyzdžiui, stiprūs šeimos ir giminių ryšiai, kai kuriose kultūrose padeda kunigui įsitraukti į bendruomeninį gyvenimą ir neleidžia jo vaidmeniui apsiriboti vien institucine funkcija⁴⁷. Kai kuriuose Azijos ir Afrikos regionuose parapijų bendruomeniškumas mažina distanciją tarp dvasininkų ir pasauliečių, nes pašaukimas čia suprantamas ne kaip individualus pasiekimas, o kaip bendruomeninis kelias⁴⁸. Toks dalijimasis atsakomybėmis ir bendra misija gali mažinti dvasininko patiriamą distresą ir stiprinti jo egzistencinį saugumą⁴⁹. Vakarų istorinis kontekstas primena, kad kunigo kaip funkcijos vykdytojo vaidinys nėra naujas, jis kito kartu su socialinėmis struktūromis – lyginamasis žvilgsnis padeda atskirti, kas yra evangelinis branduolys, o kas – kultūriniai priedai⁵⁰.

⁴² Algirdas Jurevičius, „Pasaulietinių ir hierarchinių tarnysčių sankirta Lietuvos pavyzdžiu“, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 32 (2009): 12.

⁴³ Danielius Dikevičius, „Pasauliečio samprata prieš *Lumen gentium* konstitucijos susiformavimą ir jos šviesoje“, *Logos* 10 (1995): 28.

⁴⁴ Jonas Paulius II, „Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Christifideles laici* dėl pasauliečių pašaukimo ir misijos Bažnyčioje ir pasaulyje dvidešimt metų praėjus po Vatikano II Susirinkimo“, EIS.katalikai, 1988 m. gruodžio 30 d., http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/ap-paragininimai/1988-12-30_christifideles-laici, 21.

⁴⁵ Brown, „The Royal Priesthood in the Secular Workplace“, 125.

⁴⁶ Victor Ferrao, „Reclaiming the Secular Spirituality of Diocesan Priests“, *AUC: Asian Journal of Religious Studies* 65, Nr. 1 (2020): 11, <http://doi.org/10.5281/zenodo.4274516>.

⁴⁷ Jan Górski, „Znaczenie kontekstu w misji Ad gentes“, *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 29 (1996): 80.

⁴⁸ Ibid., 85.

⁴⁹ Marc Roscoe Loustau, „Vocation“, iš *Hungarian Catholic Intellectuals in Contemporary Romania: Reforming Apostles* (Cham: Palgrave Macmillan, 2022), 47, http://doi.org/10.1007/978-3-030-99221-7_2.

⁵⁰ Robert Norman Swanson, „Before the Protestant Clergy: The Construction and Deconstruction of Medieval Priesthood“, iš *The Protestant Clergy of Early Modern Europe*, edited by C. Scott Dixon and Luise Schorn-Schütte (London: Palgrave Macmillan, 2003), 38–39, http://doi.org/10.1057/9780230518872_2.

Krizės požymiai išryškėja ir nagrinėjant pašaukimo pokyčius. Kokybiniai tyrimai, skirti buvusių kunigų sprendimui pasitraukti iš kunigystės analizuoti, rodo, kad ši sprendimą dažnai lėmė ne vienas įvykis, o laipsniškai susikaupusių aplinkybių visuma: vidinės motyvacijos ir išorinės aplinkos disonansas, nuolatinis vaidmens konfliktas, bendruomeninės atramos stoka bei neužgijusios žaizdos⁵¹. Karjeros pokyčių analizė išryškina vadinamąjį tapatybės kūrimo darbą (*identity work*): keičiantis vaidmenims asmenys save suvokia iš naujo, kuria naujus gyvenimo prasmės pasakojimus ir keičia santykius bei priklausymo jauseną. Žvilgsnis į ankstesnę patirtį leidžia nustatyti, kokių atramų stigo pirminėje formacijoje ir kokios organizacinės kultūros nuostatos šią stoką sustiprino⁵². Šios išvalgos nėra skirtos atskiriems asmenims ar institucijoms kaltinti; jos padeda nustatyti sritis, kurioms reikalingas didesnis dėmesys: nuoseklesnę sakramentinę tapatybės artikuliaciją, ribų ir lūkesčių suderinimą, komandinę pastoracijos praktikų plėtrą bei nuolatinį dvasinį ir psichologinį palydėjimą⁵³.

Krizės analizė leidžia išskirti kelis praktinius kriterijus. Pirma, kai kunigo veikla labiausiai vertinama pagal išorinius rezultatus, didėja rizika, kad sakramentinė tapatybė bus nustelbta profesinio vaidmens; šiai rizikai mažinti svarbus eucharistinis ritmas, kolegialūs sprendimai ir *pastoracinės meilės* kaip vienijančio principo išlaikymas⁵⁴. Antra, klerikalizmo apraiškas gali mažinti skaidri atskaitomybė, brandžiai ugdyta dvasinė tėvystė ir sąmoningas pasauliečių įsitraukimas pagal jų krikšto charizmas. Šie veiksniai keičia galios santykius Bažnyčios gyvenime ir padeda kurti bendruomeniškesnę, tarnystę grindžiamą veikimo modelį⁵⁵. Trečia, institucinis klimatas – supervizija, broliška parama, nuolatinė formacija – yra ne antraeiliai veiksniai, o svarbi sakramentinės tapatybės stiprinimo dalis; jų stoka gali didinti vidinio neapibrėžtumo riziką⁵⁶. Ketvirta, apie celibatą, alternatyvias tarnystės formas ar vedusių vyrų kunigystę turi būti svarstoma ne kaip apie individualius sprendimus, bet atsižvelgiant į ekleziologinį kontekstą, kuriame sakramentinė tapatybė ir bendrystės išlieka esminiais atskaitos taškais⁵⁷. Toks požiūris leidžia į krizę žvelgti kaip į galimybę iš naujo apmąstyti kunigystės pagrindus, o ne tik spręsti su ja susijusias problemas.

Apibendrinant galima teigti, kad kunigo tapatybės krizė pirmiausia pasireiškia vidiniu neapibrėžtumu – vaidmens dviprasmybe, lūkesčių konfliktu ir emociniu bei dvasiniu distresu, kuris ilgainiui skatina gynybines laikysenas ir tarnystės, pirmiausia suvokiamos kaip pareigų vykdymas, sampratą. Klerikalizmą galima analizuoti ne tik kaip individualią ydą, bet ir kaip sisteminę laikyseną, palaikomą institucinių vertinimo kriterijų ir kultūrinių lūkesčių: dvasininkų lygmeniu ji reiškiasi kontrolės bei

⁵¹ Igor Pietkiewicz, „Proces podejmowania decyzji o zmianie drogi życiowej u byłych księży: badania jakościowe“, *Czasopismo Psychologiczne* 22, Nr. 2 (2016): 267, <http://doi.org/10.14691/CPPJ.22.2.263>.

⁵² Randall ir Procter, „Vocation, identity work and reflexivity“, 222.

⁵³ Isacco ir Songy, *Spiritual Fatherhood of Catholic Priests*, 123.

⁵⁴ Jonas Paulius II, „*Pastores dabo vobis*“, 23.

⁵⁵ Cuff, *Priesthood for all believers*, 50.

⁵⁶ Rossetti, *Priesthood in a Time of Crisis*, 55.

⁵⁷ Grzegorz Ryś, *Celibat* (Kraków: Wydawnictwo WAM), 2019, 68.

uždarumo tendencijomis, o tikinčiųjų atžvilgiu – pasyvumu, vartotojiškais reikalavimais ar nepasitikėjimu. Taigi klerikalizmas reiškiasi abiem kryptimis, silpnindamas eucharistinę *communio* logiką ir iškreipdamas tarnystės prasmę. Todėl ir atsakas turi būti ne vien individualus, bet ir bendruomeninis: stiprinti palydėjimo kultūrą, dalijimąsi atsakomybe, atskaitomybę ir sinodinį dalyvavimą Bažnyčios gyvenime.

2. Lūkesčiai ir ribos: kunigams keliami reikalavimai ir žmogiškosios bei emocinės galimybės

Šiuolaikinėje pastoracijoje kunigams keliami daugialypiai lūkesčiai, neretai apimančys kelias veiklos sritis. Iš sakramentinės tarnystės prigimties kyla pamatinė pareiga skelbti Dievo Žodį, švęsti sakramentus ir palydėti tikinčiuosius jų gyvenimo kryžkelėse. Tačiau greta šių esminių uždavinių kunigams dažnai priskiriamos ir institucinės bei administracinės atsakomybės: parapijos administravimas, finansų priežiūra, pastatų ūkio tvarkymas, teisinė atskaitomybė, komunikacija viešojoje erdvėje, katechezės koordinavimas ar jaunimo iniciatyvų organizavimas. Didelėse parapijose, ypač mažėjant dvasininkų skaičiui, toks užduočių gausėjimas juntamas vis labiau. Nors po Vatikano II Susirinkimo dalis pastoracinių funkcijų buvo permąstyta, kasdienėje tarnystėje jos neretai virsta įvairių pareigų ir užduočių visuma, galinčia užgožti eucharistinį centrą ir bendrystės (*communio*) logiką⁵⁸. Dėl to kunigai vis dažniau jaučia įtampą tarp sakramentinės tapatybės ir profesinių veiklos standartų – tarsi vienam asmeniui vienu metu tektų ganytojo, administratoriaus ir komunikacijos tarpininko vaidmenys⁵⁹.

Empiriniai tyrimai patvirtina, kad užduočių gausa ir vaidmenų dviprasmybė yra statistiškai reikšmingai susijusios su patiriamu stresu ir didesne perdegimo rizika. Dažniausiai įvardijami stresoriai – nuolatinis laiko deficitas, socialinė izoliacija, neaiškūs ar tarpusavyje prieštaringi lūkesčiai, emocinės paramos stoka ir buvimo nuolat prieinamam patirtis (gyvenimas budėjimo režimu)⁶⁰. Lenkų teologas Krzysztof Pawlina pažymi, kad postmodernioje kultūroje kunigas išgyvena specifinę tapatybės trapumą: jis privalo išlikti nekintančiu sakramentiniu ženklu „skystosios modernybės“ sąlygomis, kuriose sunku išlaikyti nekintančius įsipareigojimus. Dėl to gali stiprėti vidinis susvetimėjimas: dvasininkas ima jaustis svetimas tiek sekuliariai visuomenei, tiek tradicinei bažnytinei struktūrai⁶¹.

2025 m. nacionalinis JAV katalikų kunigų tyrimas parodė, kad nors bendras jų asmeninės gerovės (angl. *flourishing*) lygis išlieka aukštas, 39 proc. respondentų nurodė bent vieną perdegimo (angl. *burnout*) simptomą, o 45 proc. po 2000 m.

⁵⁸ Hoge ir Wenger, *Evolving Visions of the Priesthood*, 122.

⁵⁹ McGovern, *Priestly Identity*, 95.

⁶⁰ Ruiz-Prada ir kt., *Occupational stress and catholic priests*, 1720.

⁶¹ Krzysztof Pawlina, *Formacja kapłańska w dobie ponowoczesności* (Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 2013), 43.

išventintų kunigų teigė, kad tikimasi, jog jie atliks daug užduočių, nesusijusių su jų pašaukimu⁶². Kunigų psichologinės sveikatos tyrimai atskleidžia lėtinio nuovargio ir vienišumo problemas bei sunkumus nustatant ribas, ypač ten, kur stinga kolegiškos atramos, struktūruotos supervizijos, neprieinama profesionali pagalba⁶³. Naujesnės analizės pabrėžia institucinius veiksnius: distresas siejamas ne vien su individualiais asmens bruožais, bet ir su organizacine kultūra – sprendimų skaidrumu, realistiškai paskirstytomis atsakomybėmis, aiškiais komunikacijos kanalais bei veikiančia pagalbos infrastruktūra⁶⁴. Šios tendencijos nėra būdingos tik vienai šaliai: globalių pokyčių kontekste daugelyje vietinių Bažnyčių ieškoma pusiausvyros tarp misijos poreikių ir žmogiškųjų galimybių⁶⁵.

Kita šios problemos dalis susijusi su tikinčiųjų kunigams keliamais idealais ir lūkesčiais. Neretai tikimasi, kad kunigas atliks daugybę skirtingų funkcijų: deramai švęs liturgiją, bus nuolat prieinamas, priims operatyvius administracinius sprendimus, sakys įtaigias homilijas ir palaikys nepriekaištingą viešąjį įvaizdį. Tokie lūkesčiai gali skatinti funkcionalistinį požiūrį į šią tarnystę: kunigas pradedamas suvokti kaip paslaugų teikėjas, o tikintieji – kaip pasyvi auditorija, menčiau prisiimanti atsakomybę už bendruomenės gyvenimą⁶⁶. Perkrovą dar labiau didina klerikalizmo apraiškos, kai autoritetas grindžiamas statusu, o ne dvasine tėvyste ir palydėjimu; tai apsunkina abipusį pasitikėjimą ir silpnina sveikos atskaitomybės kultūrą⁶⁷. Klerikalizmo istorijos analizė rodo, kad jo formos kito priklausomai nuo kultūrinio konteksto, tačiau išlieka panaši tendencija: kai valdžios paradigma pakeičia tarnystės paradigmą, kunigui tenka per didelę atsakomybės našta, o tikintieji reiškia perteklinius lūkesčius⁶⁸. Tokiomis aplinkybėmis aiškiai apibrėžtos ribos – darbo laiko, poilsio, delegavimo ir privatumo – nėra savanaudiškumo išraiška, jos yra būtina pastoracinės ištvermės ir brandžios tarnystės sąlyga⁶⁹.

Sakramentinė kunigo tapatybė nereiškia neribotų galimybių – ji reikalauja brandžios žmogiškos laikysenos ir realistiško planavimo. Tai apima kelias svarbias kryptis. Pirma, planuojant kunigo laiką, prioritetas turi būti teikiamas eucharistinei tarnystei – liturgijai, Dievo žodžiui ir palydėjimui, o ne nuolatinėms skubioms užduotims⁷⁰. Antra, komandinė pastoracija, įtraukiant nuolatinius diakonus, pašvęstuosius ir kompetentingus pasauliečius, leidžia dalį administracinių ir programinių funkcijų perduoti kitiems, kad kunigas galėtų daugiau dėmesio skirti pagrindinėms savo tarnystės

⁶² Brandon Vaidyanathan ir kt., *Morale, Leadership, and Pastoral Priorities: Highlights from the 2025 National Study of Catholic Priests* (Washington, DC: The Catholic Project at The Catholic University of America, 2025), 14–15.

⁶³ Rossetti, *Priesthood in a Time of Crisis*, 42.

⁶⁴ Kostick, *Predictors of occupational distress...*

⁶⁵ Vaidyanathan, „Introduction to the Special Issue“, 301.

⁶⁶ Brown, *The Royal Priesthood in the Secular Workplace*, 139.

⁶⁷ Jaszcz, *Klerykalizm jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego*, 12.

⁶⁸ Lane, *Rigorism and Clericalism*, 660.

⁶⁹ Cuff, *Priesthood for all believers*, 88.

⁷⁰ Brummond, *Forming a Priestly People for a Eucharistic Revival*, 160.

užduotims⁷¹. Trečia, dvasinė tėvystė, grindžiama santykiu su tikinčiaisiais, gebėjimu klausytis, lydėti ir su meile brėžti ribas, o ne kontroliuoti, padeda kurti sveiką autoriteto sampratą ir mažinti perdegimo riziką⁷². Ketvirta, nuolatinė formacija – žmogiškoji, dvasinė, intelektualinė ir pastoracinė – neapsiriboja seminarijos laikotarpiu, ji tęsiasi visą kunigo gyvenimą ir padeda derinti jo asmeninį gyvenimą su tarnyste⁷³. Galiausiai institucinė apsauga – reguliari supervizija, broliškos grupės, atostogos ir aiškūs darbo grafikai – turėtų būti laikoma svarbia sakramentinės tarnystės palaikymo dalimi, o ne prabanga⁷⁴.

Lūkesčių ir ribų tema taip pat apima jautrius klausimus – celibatą, vienišumą, intymios draugystės troškimą, santykį su šeima ir skaitmeninio gyvenimo ribas. Šios sritys tampa ypač svarbios, kai kunigui trūksta patikimų ryšių ir palydėjimo. Šiuo požiūriu svarbūs du aspektai. Pirma, būtinas aiškus ekleziologinis pagrindas, padedantis suvokti, kad sakramentinė tapatybė neprieštarauja žmogiškajam trapumui, priešingai – malonė remiasi prigimtimi ir ją gydo⁷⁵. Antra, svarbus bendras dalijimasis misija: ateities tarnystės modeliuose jau dabar numatoma kurti parapines komandas, kurių nariai dalijasi atsakomybėmis, todėl kunigui nereikia vienam prisiimti visų užduočių⁷⁶. Toks krypties pokytis leidžia geriau derinti lūkesčius su realiomis galimybėmis ir remtis bendruomenės turimomis dovanomis, o ne vien kunigo ištverme⁷⁷.

Šiandien kunigui keliami pastoraciniai ir instituciniai reikalavimai gali būti tvarkingi tik tuomet, kai jie realistiškai derinami su žmogiškaisiais bei emociniais ištekliais ir grindžiami aiškiomis bendruomeninio veikimo struktūromis, o ne pateikiami kaip neribotas pareigų sąrašas. Sakramentinė tapatybė šiuo požiūriu yra ne teorinis idealas, bet normatyvinis ir praktinis kriterijus, pagal kurį nustatomi prioritetai: Eucharistijos šventimas ir *communio* logika lemia dienotvarkės prioritetus, atsakomybių pasidalijimą, ribų (darbo, poilsio, privatumo) brėžimą pagal *ordo caritatis* principą ir tarnystės organizavimą. Kai Eucharistijos šventimas tampa kunigo pastoracinės praktikos centru, profesionalizacija išlieka pagalbine priemone, o tarnystės tikslai nėra apibrėžiami vien profesinio efektyvumo kriterijais. Stiprinant komandinę pastoraciją, delegavimą ir nuolatinį dvasinį bei psichologinį palydėjimą, mažėja distreso ir perdegimo rizika. Taip kunigas gali nuosekliai įgyvendinti savo pašaukimą kaip Kristaus tarnas ir dvasinis tėvas, o ne būti nuolat budinčiu ir atliekančiu daugybę funkcijų tarnystės vykdytoju⁷⁸.

⁷¹ Lietuvos Vyskupų Konferencija, *Nuolatinių diakonų Lietuvoje ugdymo, gyvenimo ir tarnystės gairės* (Vilnius, 2003), Nr. 15.

⁷² Isacco ir Songy, *Spiritual Fatherhood of Catholic Priests*, 124.

⁷³ Jonas Paulius II, „*Pastores dabo vobis*“, 43.

⁷⁴ Hoge ir Wenger, *Evolving Visions of the Priesthood*, 122.

⁷⁵ McGovern, *Priestly Identity*, 96.

⁷⁶ Collins, *Beyond Priests*, 112.

⁷⁷ Jurevičius, *Pasaulietinių ir hierarchinių tarnysčių sankirta Lietuvos pavyzdžiu*, 13.

⁷⁸ Brummond, *Forming a Priestly People for a Eucharistic Revival*, 168.

3. Bažnyčios atsakas ir perspektyvos: pastoracinės gairės ir sinodinės kryptys

Bažnyčios atsakas į kunigo tapatybės krizę pirmiausia remiasi Eucharistijos svarba ir *communio* logika: tai ne vien teologinė tezė, bet ir praktinis tarnystės principas. Eucharistinis ritmas formuoja kunigo laikyseną, pastoracinį stilių ir sprendimų kultūrą, todėl pastoracinės programos, katechezė, lyderystė ir administravimas turi aiškiai kilti iš Eucharistijos ir į ją kreipti⁷⁹. Ši samprata remiasi *Presbyterorum Ordinis* mintimi, kad kunigo sakramentinė tapatybė turi lemti jo tarnystę ir jos vykdymo būdą bendrystėje su vyskupu ir presbiteratu⁸⁰. Iš šios sampratos kyla ir pamatinė sinodinė laikysena – klausymasis, atskaitomybė ir bendras kelias su Dievo tauta, užuot sprendimus grindus vien pareiginiiais kriterijais⁸¹.

Antras svarbus Bažnyčios atsako į kunigo tapatybės krizę aspektas yra komandinės pastoracijos stiprinimas ir bendradarbiavimas su pasauliečiais bei nuolatiniiais diakonais. Kunigui prisiimant visas atsakomybes stiprėja funkcinis požiūris į tarnystę ir didėja nuovargio rizika, o komandinė pastoracija leidžia dalytis atsakomybėmis ir tarnystėmis pagal krikšto dovanas ir charizmas. Sociologas Janusz Mariańskis tapatybės krizės įveikimą sieja su kunigo vaidmens kaita – nuo religinių paslaugų teikėjo iki bendruomenės ryšių kūrėjo. Šiuo požiūriu profesionalumas suprantamas kaip gebėjimas telkti Dievo tautą ir kurti tikrą *communio*, taip mažinant funkcinio požiūrio į tarnystę ir perdegimo riziką⁸². Lietuvos Vyskupų Konferencijos nuostatai dėl nuolatinių diakonų rodo, kaip vietiniu lygmeniu galima tvarkingai integruoti tarnystes, išlaikant aiškias ribas ir vienybę su vyskupu⁸³. Taip pat svarbu iš naujo apmąstyti pasauliečių atsakomybę: tai ne „pagalba klebonui“, bet bendras dalyvavimas Bažnyčios misijoje, o kunigas šioje bendrystėje tarnauja kaip sakramentinės vienybės ženklas⁸⁴.

Trečia, reikalingas nuoseklus formacijos atnaujinimas. Jono Pauliaus II adhortacijoje *Pastores dabo vobis* išskirtos žmogiškoji, dvasinė, intelektualinė ir pastoracinė dimensijos turėtų būti siejamos su viena pagrindine kryptimi – pastoracine meile, o ne siekti kompensuoti sakramentinės tapatybės stoką vien metodinėmis priemonėmis⁸⁵. Naujausiose sinodinio kelio įžvalgose apie dvasininkų ugdymą pabrėžiama, kad kunigo tapatybė turi būti puoselėjama per santykį su kitais ir bendruomeniškumą,

⁷⁹ Brummond, *Forming a Priestly People for a Eucharistic Revival*, 170.

⁸⁰ Vatikano II Susirinkimas, „*Presbyterorum Ordinis*“, 2.

⁸¹ Jonas Paulius II, „*Pastores dabo vobis*“, 43.

⁸² Janusz Mariański, *Kościół katolicki w społeczeństwie obywatelskim. Refleksje socjologiczne* (Lublin: Redakcja Wydawnictwo KUL, 1998), 150.

⁸³ Lietuvos Vyskupų Konferencija, *Nuolatinių diakonų Lietuvoje ugdymo...*, 12.

⁸⁴ Jurevičius, *Pasauliečių ir hierarchinių tarnysčių sankirta Lietuvos pavyzdžiu*, 15.

⁸⁵ Jonas Paulius II, „*Pastores dabo vobis*“, 43.

suvokiant ją kaip kylančią iš Dievo tautos ir esančią joje, o ne atskirtą nuo jos⁸⁶. Tai apima ir dvasinės tėvystės brandinimą, kuris grindžiamas gebėjimu klausytis, palydėti ir brėžti sveikas ribas, atsisakant kontrolės⁸⁷. Vyskupijų lygmeniu tai apima nenu-trūkstamo ugdymo programas, profesinę priežiūrą ir paramą bei broliškas savitarpio pagalbos grupes, kurios padėtų mažinti įtampą tarp profesinių veiklos vertinimų ir sakramentinės savivokos⁸⁸. Taip pat svarbi nuosekli pašaukimų ugdymo aplinka, jun-gianti šeimą, parapiją ir seminariją; vykdančią atranką čia ieškoma ne produktyvumo, o brandžios motyvacijos bei gebėjimo gyventi bendrystėje⁸⁹.

Ketvirta, būtina stiprinti institucinę kultūrą. Naujausi tyrimai rodo, kad institucinė aplinka – sprendimų skaidrumas, aiškiai apibrėžti vaidmenys, realistiškai paskirstytas krūvis ir galimybė gauti pagalbą – yra tiesiogiai susijusi su kunigų geroje ir pastora-ciniu vaisingumu⁹⁰. Svarbūs sinodinės laikysenos bruožai – skaidrumas, atskaitomybė ir dalyvavimas priimant sprendimus – gali silpninti klerikalizmo apraiškas ir mažinti „uždarų ratų“ galios dinamiką⁹¹. Istorinė patirtis rodo, kad moralinis rigorizmas ir statuso gynimas gali stiprinti klerikalizmo apraiškas, todėl sinodinė reforma turėtų neapsiriboti administraciniu ar disciplininio reguliavimu, bet siekti eucharistinės ben-drystės (*communio*) atnaujinimo⁹².

Penkta, svarbu atsižvelgti į kultūrinį ir regioninį kontekstą. Lotynų Amerikos patirtys rodo, kad klerikalizmas įgauna vietos kultūrai būdingų formų, todėl ir atsakas į jį turi būti pritaikytas prie konkrečios aplinkos – nuo lyderystės stiliaus iki atsako-mybės pasidalijimo su bendruomene⁹³. Kitų regionų patirtys taip pat atskleidžia skir-tingas galimybes mažinti atotrūkį tarp dvasininkų ir pasauliečių: Afrikoje ar Azijoje svarbūs šeimos ir parapijų bendruomenių ryšiai gali riboti biurokratinis tarnystės aspektus ir stiprinti santykinį autoriteto pobūdį⁹⁴. Tokie palyginimai padeda atskirti esminius sakramentinės tapatybės bruožus nuo kultūrinių formų, kurios įvairiuose regionuose gali kisti.

Galiausiai svarbu apibrėžti profesionalumo vietą kunigo tarnystėje. Užuoť pro-fesionalizavus kunigystę kaip karjerą, Bažnyčia kviečia profesionalumą suprasti kaip gebėjimą, padedantį įgyvendinti sakramentinę misiją. Tai reiškia, kad kompetencijos, planavimas ir skaitmeniniai įrankiai yra priemonės, padedančios stiprinti eucharistinę

⁸⁶ General Secretariat of the Synod, „The Revision of the Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis from a Synodal Missionary Perspective“, Study Group N. 4 Final Report, žiūrėta 2026 m. kovo 12 d., https://www.synod.va/content/dam/synod/process/implementation/10workinggroups/final-reports/sg4/SG-4_ENG_Final-Report.pdf.

⁸⁷ Isacco ir Songy, *Spiritual Fatherhood of Catholic Priests*, 125.

⁸⁸ Hoge, Wenger, *Evolving Visions of the Priesthood*, 25.

⁸⁹ Ryś, *Celibat*, 158.

⁹⁰ Kostick, *Predictors of occupational distress of catholic priests on the eastern seaboard of the United States*.

⁹¹ Jaszcz, *Klerikalizm jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego*, 14.

⁹² Lane, *Rigorism and Clericalism*, 664.

⁹³ Lecaros, „Clericalism in its Latin-American Variant“, 100.

⁹⁴ Jerzy Sędzik SCJ, „Podstawowe wspólnoty chrześcijańskie – wyzwaniem i szansą dla Kościoła w Afryce“, *Symposium* 1, Nr. 1 (1997): 65.

bendrystę, o ne nauji kriterijai, pagal kuriuos vertinama kunigo tarnystės sėkmė⁹⁵. Tai patvirtina ir dabartinės teologinės bei sociologinės refleksijos: kai Eucharistija ir bendrystė išlieka kunigo tarnystės pagrindu, profesionalumas padeda įgyvendinti jo misiją, o kai šis ryšys silpnėja, profesiniai veiklos kriterijai gali nustelbti sakramentinę tapatybę⁹⁶. Šių krypčių visuma leidžia sinodinę Bažnyčią suprasti ne kaip administracinę schemą, bet kaip eucharistine bendryste grindžiamą bendruomenę, kurioje kunigo sakramentinė tapatybė reiškiasi per komandinę tarnystę, atskaitomybę, dvasinę tėvystę ir aktyvų Dievo tautos dalyvavimą⁹⁷.

Bažnyčios atsakas į kunigo tapatybės krizę negali būti redukuojamas į techninius sprendimus ar vien disciplinines priemones: jis turi būti integruotas ir ekleziologiškai pagrįstas. Šio atsako pagrindas yra Eucharistijos svarba ir *communio* logika, iš kurių kyla sinodinė laikysena – klausymasis, dalijimasis atsakomybe ir atskaitomybė, komandinė pastoracija, į kurią įsitraukia pasauliečiai ir nuolatiniai diakonai, bei nuoseklus formacijos atnaujinimas, orientuotas į pastoracinę meilę ir dvasinę tėvystę. Skaidri institucinė kultūra ir realistiškas krūvio paskirstymas yra ne antraeiliai administraciniai klausimai, bet svarbios pastoracinio vaisingumo ir kunigo gerovės sąlygos, o kultūrinis jautrumas leidžia šias gaires taikyti skirtinguose kontekstuose, išlaikant sakramentinės tapatybės branduolį. Todėl profesionalumas šioje srityje turėtų tarnauti sakramentinei misijai: kompetencijos, planavimas ir kitos profesinės priemonės turi padėti kunigui įgyvendinti savo tarnystę, o ne nustatyti jos vertę pagal atliekamų funkcijų gausą.

Išvados

1. Kunigo tapatybės pagrindą sudaro sakramentinė kunigystės prigimtis, todėl profesionalumas yra teisėtas tiek, kiek tarnauja Eucharistijos šventimui, Dievo Žodžio skelbimui ir *communio* kūrimui. Kai profesiniai veiklos kriterijai ima apibrėžti pačią tarnystės prasmę, didėja rizika, kad sakramentinė tapatybė bus nustelbta profesinio vaidmens.

2. Kunigo tapatybės krizė susijusi su vaidmens dviprasmybe ir klerikalizmo apraiškomis. Vidinis neapibrėžtumas, pertekliniai ir prieštaringi lūkesčiai bei klerikalizmo apraiškos yra tarpusavyje susiję: dvasininkų lygmeniu tai gali reikšti statuso sureikšminimu ir atsiribojimu, o tikinčiųjų atžvilgiu – vartotojišku „dvasinių paslaugų“ lūkesčiu. Tvarus atsakas reikalauja aiškesnės sakramantinės tapatybės sampratos, skaidrios atskaitomybės ir realaus bendruomenės dalyvavimo. Tai padeda mažinti kunigo izoliaciją ir situacijas, kai pernelyg didelė atsakomybės dalis tenka vienam kunigui.

⁹⁵ McGovern, *Priestly Identity*, 45.

⁹⁶ Vaidyanathan, „Introduction to the Special Issue“, 302.

⁹⁷ General Secretariat of the Synod, „The Revision of the Ratio Fundamentalis“, 10–11.

3. Kunigui keliami reikalavimai turi atitikti jo žmogiškąsias ir emocines galimybes. Tvari tarnystė reikalauja aiškos prioritetų tvarkos – Eucharistijos šventimo, Dievo Žodžio skelbimo ir tikinčiųjų palydėjimo, taip pat darbo ir poilsio ribų, atsakomybės dalijimosi bei komandinių struktūrų, į kurias įtraukiami pasauliečiai, nuolatiniai diakonai ir pašvęstieji. Reguliari supervizija, broliška parama ir dvasinis palydėjimas gali padėti mažinti distreso ir perdegimo riziką. Kai šių atramų trūksta, pertekliniai lūkesčiai gali silpninti kunigo sakramentinės tapatybės savivoką.

4. Pastoracinės ir formacinės gairės turi būti nuoseklios ir grindžiamos sinodine laikysena. Eucharistijos šventimo ritmas, klausymasis, dalyvavimas priimant sprendimus ir skaidrumas, nuolatinė integrali formacija – žmogiškoji, dvasinė, intelektinė ir pastoracinė – bei komandinė pastoracija su aiškiai apibrėžtomis atsakomybėmis sudaro nuoseklų Bažnyčios atsaką. Tai gali mažinti klerikalizmo apraiškas, stiprinti dvasinę tėvystę ir didinti bendruomenės atsakomybę už dalyvavimą Bažnyčios misijoje.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Bacaller, Sarah. „Hegel and Vocation: Beyond a Sacred–Secular Divide“. Iš *Transforming Vocation: Connecting Theology, Church, and the Workplace for a Flourishing World*, edited by David Benson, Kara Martin, and Andrew Sloane, 207–219. Eugene, OR: Wipf and Stock Publishers, 2021.
2. Ballano, Vivencio O. „Celibacy, priest shortage, and married priesthood: A Sociological Analysis“. Iš *In defense of married priesthood: A sociotheological investigation of catholic clerical celibacy*, 171–183. London and New York: Routledge, 2023. <http://doi.org/10.4324/b23369-10>.
3. Benediktas XVI. „Popiežiaus Benedikto XVI parengtas, bet nepasakytas kreipimasis per susitikimą su Bavarijos kunigais ir nuolatiniais diakonais Freisingo katedroje“. *Bažnyčios žinios* 19 (2006): 6–7. https://www.baznycioszinios.lt/old/bz0619/bzinios_2006-19.pdf.
4. Brown, James Aaron. „The Royal Priesthood in the Secular Workplace: A Phenomenological Study of N.T. Wright’s Renewed Human Vocation“. *Journal of Biblical Perspectives in Leadership* 12, Nr. 2 (2022): 120–143.
5. Brummond, Michael. „Forming a Priestly People for a Eucharistic Revival“. *Antiphon: A Journal for Liturgical Renewal* 28, Nr. 2 (2024): 156–173. <http://doi.org/10.1353/atp.2024.a934120>.
6. Collins, Paul. *Beyond Priests: The Future of Ministry in the Catholic Church*. Lanham, MD: Sheed & Ward, 2025.
7. Cuff, Simon. *Priesthood for all believers: Clericalism and how to avoid it*. SCM Press, 2022.
8. Dikevičius, Danielius. „Pasauliečio samprata prieš *Lumen Gentium* konstitucijos susiformavimą ir jos šviesoje“. *Logos* 10 (1995).
9. Ferrao, Victor. „Reclaiming the secular spirituality of diocesan priests“. *Asian Journal of Religious Studies* 65, Nr. 1 (2020): 8–17. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4274516>.
10. General Secretariat of the Synod. „The Revision of the Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis from a Synodal Missionary Perspective“. Study Group N. 4 Final Report. Žiūrėta 2026 m. kovo 12 d. https://www.synod.va/content/dam/synod/process/implementation/10workinggroups/final-reports/sg4/SG-4_ENG_Final-Report.pdf.
11. Górski, Jan. „Znaczenie kontekstu w misji Ad gentes“. *Śląskie Studia Historyczno – Teologiczne* 29 (1996): 79–95.

12. Hill, John. „Recent church teaching on priestly identity: Part 1“. *Australasian Catholic Record* 82, Nr. 2 (2005): 141–153.
13. Hoge, Dean R. ir Jacqueline E. Wenger. „Evolving visions of the priesthood: Changes from Vatican II to the turn of the new century“. Collegeville, MN: Liturgical Press, 2003.
14. Isacco, Anthony ir David G. Songy. „Spiritual Fatherhood of Catholic Priests: Conceptualization and Practical Applications“. *Spirituality in Clinical Practice* 9, Nr. 2 (2022): 114–126. <http://doi.org/10.1037/scp0000293>.
15. Jaszcz, Adam. „Klerykalizm jako istotna przyczyna reformy kanonicznego prawa karnego“. *Teologia i Człowiek* 67, Nr. 3 (2024): 9–21. <http://doi.org/10.12775/TiCz.2024.017>.
16. Jonas Paulius II. „Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Christifideles laici* dėl pasauliečių pašaukimo ir misijos Bažnyčioje ir pasaulyje dvidešimt metų praėjus po Vatikano II Susirinkimo“. EIS.katalikai. 1988 m. gruodžio 30 d. http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/ap-paraginimai/1988-12-30-christifideles-laici.
17. —. „Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Pastores dabo vobis* dėl kunigų ugdymo šiuolaikiniame pasaulyje“. EIS.katalikai. 1992 m. kovo 25 d. https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/aparaginimai/1992-03-25-pastores-dabo-vobis.
18. Jurevičius, Algirdas. „Pasaulietinių ir hierarchinių tarnysčių sankirta Lietuvos pavyzdžiu“. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 32 (2009): 11–19. <http://www.lkma.lt/site/archive/metraštis/XXXII/LKMA%20Metraštis%2032.pdf>.
19. Kostick, Michael, Xihe Zhu, Justin A. Haegle ir Pete Baker. „Predictors of occupational distress of catholic priests on the eastern seaboard of the United States“. *Pastoral Psychology* (2024). <http://doi.org/10.1007/s11089-024-01128-9>.
20. Lane, Christopher J. „Rigorism and clericalism in the vocational discernment culture of the nineteenth-century Catholic revival“. *The Catholic Historical Review* 109, Nr. 4 (2023): 659–684. <http://doi.org/10.1353/cat.2023.a914142>.
21. Lecaros, Veronique. „Clericalism in its Latin-American variant“. Iš *Abuse in the Latin American Church: An Evolving Crisis at the Core of Catholicism*, edited by Véronique Lecaros and Ana Lourdes Suárez, 89–106. London: Routledge, 2024. <http://doi.org/10.4324/9781003401513-10>.
22. Lietuvos Vyskupų Konferencija. *Nuolatinių diakonų Lietuvoje ugdymo, gyvenimo ir tarnystės gairės*. Vilnius, 2003.
23. Loustau, Marc Roscoe. „Vocation“. Iš *Hungarian Catholic Intellectuals in Contemporary Romania: Reforming Apostles*, 31–66. Cham: Palgrave Macmillan, 2022. http://doi.org/10.1007/978-3-030-99221-7_2.
24. Mariański, Janusz. *Kościół katolicki w społeczeństwie obywatelskim. Refleksje socjologiczne*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 1998.
25. McGovern, Thomas J. *Priestly identity: A study in the theology of priesthood*. Eugene, OR: Wipf and Stock, 2010.
26. Ouellet, Marc, red. *A Fundamental theology of the priesthood: Proceedings of the Symposium Sponsored by the center for research and anthropology of vocations*. New York: Paulist Press, 2023.
27. Pawlina, Krzysztof. *Formacja kapłańska w dobie ponowoczesności*. Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 2013.
28. Pietkiewicz, Igor. „Proces podejmowania decyzji o zmianie drogi życiowej u byłych księży: badania jakościowe“. *Czasopismo Psychologiczne* 22, Nr. 2 (2016): 263–278. <http://doi.org/10.14691/CPPJ.22.2.263>.
29. Randall, James ir Stephen Procter. „Vocation, identity work and reflexivity: Career transitions of former priests and seminarians“. *Journal of Change Management* 24, Nr. 2 (2024): 123–136. <http://doi.org/10.1080/14697017.2023.2294804>.

30. Ryś, Grzegorz. *Celibat*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2019.
31. Rossetti, Stephen J. *Priesthood in a time of crisis: A new study of the psychological and spiritual health of priests*. Notre Dame, IN: Ave Maria Press, 2023.
32. Ruiz-Prada, Maria, Samuel Fernández-Salinero, Cristina García-Ael ir Gabriela Topa. „Occupational stress and catholic priests: A Scoping review of the literature“. *Journal of Religion and Health* 60, Nr. 6 (2021): 3807–3870. <http://doi.org/10.1007/s10943-021-01352-0>.
33. Sędzik, Jerzy, SCJ. „Podstawowe wspólnoty chrześcijańskie – wyzwaniem i szansą dla Kościoła w Afryce“. *Sympozjum* 1, Nr. 1 (1997): 61–78.
34. Swanson, Robert Norman. „Before the Protestant Clergy: The Construction and Deconstruction of Medieval Priesthood“. Iš *The Protestant Clergy of Early Modern Europe*, edited by C. Scott Dixon and Luise Schorn-Schütte, 39–59. London: Palgrave Macmillan, 2003. http://doi.org/10.1057/9780230518872_2.
35. Upenieks, Laura. „Occupational stressors and flourishing among Roman Catholic priests: The Eucharist as the ‘Source and Summit.’“ *Review of Religious Research* 66, Nr. 4 (2024): 305–331. <http://doi.org/10.1177/0034673X241255058>.
36. Vaidyanathan, Brandon. „Introduction to the special issue: The Catholic priesthood in times of change“. *Review of Religious Research* 66, Nr. 4 (2024): 297–304. <http://doi.org/10.1177/0034673X241288805>.
37. Vaidyanathan, Brandon, Stephen Cranney, Stephen P. White ir Sara Perla. *Morale, Leadership, and Pastoral Priorities: Highlights from the 2025 National Study of Catholic Priests*. Washington, DC: The Catholic Project at The Catholic University of America, 2025.
38. Vatikano II Susirinkimas. „*Presbyterorum Ordinis*: dekretas apie kunigų tarnystę ir gyvenimą“. Iš *Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Vilnius: Aidai, 2001.
39. Vyskupų sinodo XVI eilinė generalinė asamblėja. „Dėl sinodinės Bažnyčios: bendrystė, dalyvavimas, misija. Baigiamasis dokumentas“. Sinodas.katalikai. 2024 m. spalio 26 d. <https://sinodas.katalikai.lt/sesija2024/baigiamasis-dokumentas>.

Gauta: 2026 04 16

Parengta: 2026 09 24

Deimantas BRAZIULIS – 2006 m. Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijoje įgijo religijos mokslų magistro ir teologijos bakalauro laipsnius, 2022 m. Vytauto Didžiojo universitete – teologijos licenciatos laipsnį. El. paštas braziulisdeimantas@gmail.com.

Deimantas BRAZIULIS earned a Master's degree in Religious Studies and a Bachelor's degree in Theology from St. Joseph's Seminary in Vilnius, Lithuania, in 2006, and a Licentiate in Theology from Vytautas Magnus University, Lithuania, in 2022. E-mail braziulisdeimantas@gmail.com.